

אוכלוסית "השטחים המוחזקים" בשנת 1976

על רקע העשור הראשון

(א) ההתפתחויות הדמוגרפיות

בדצמבר 1976 נאמדה אוכלוסיית יהודה ושומרון ב־670,900 נפש. בדיוק שנה לפני כן נאמדה אוכלוסייה זו ב־665,100 נפש. הריבוי הטבעי הוסיף 20,300 נפש במרוצת אותה שנה, היינו הוא עמד על 3.052%. אולם מכיון שבאותה שנה עזבו 14,500 תושבים את החבל, נמצא שהגידול הדמוגרפי השנתי הצטמצם רק ל־5,800 נפש, היינו ל־0.87% בלבד. תנועת ההגירה הנרחבת קיזזה במימדים גדולים את הריבוי הטבעי. אם נחשב את מספר העוזבים (14,500) יחסית לריבוי הטבעי בין דצמבר 1975 לדצמבר 1976 (20,300) — יסתבר כי אחוז המהגרים מיהודה ושומרון הגיע ל־71.4% מכלל הריבוי הטבעי. ומכאן שאחוז הגידול השנתי היה זעום ביותר (0.87%) והצביע על האטה משמעותית בצמיחה הדמוגרפית של האוכלוסייה.

ב־9 השנים הראשונות (1967—1975) לשלטון הישראלי ביהודה ובשומרון הביא הריבוי הטבעי לתוספת של 143,500 נפשות, אולם רק 85,500 מהן נותרו בחבל. ולכן, אחוז הגידול השנתי בתשע השנים הקודמות לא עלה על 1.5% בממוצע. בשנת 1976 ירד, כאמור, הגידול השנתי מתחת לאחוז אחד. בשנת 1975 הוא נע בסביבות האחוז האחד. לפנינו, איפוא מגמה ברורה בגידול מספר המהגרים מיהודה ושומרון בשנתיים־שלוש האחרונות.

לוח 1: גידול אוכלוסיית יהו"ש ועזה ב־1976 יחסית ל־1967—1975

השנה	ס"ה (אלפים)	ריבוי טבעי (אלפים)	מספר העוזבים (אלפים)	% הריבוי הטבעי	% הגידול השנתי	% העוזבים מהריבוי הטבעי
יהו"ש דצמבר 1975	665.1	20.3	14.5	3.052	0.872	71.428
יהו"ש דצמבר 1976	670.9					
עזה דצמבר 1975	418.5	14.8	4.3	3.536	2.509	29.054
עזה דצמבר 1976	429.0					
יהו"ש 1967—75	143.5	143.5	51.0	2.55	1.5	35.54
עזה 1967—75	103.7	103.7	62.6	2.93	1.13	61.37

המקורות לעיבוד: ש.ס.ל. 1977, לוח כ"ז/1 ע' 703.

ע. ישראלי — מגמות דמוגרפיות־כלכליות ב"שטחים המוחזקים", "האומה" 51/2, ספטמבר 1977, ע"ע 355—56.

בשפלת עזה ובצפון-סיני הגיע הריבוי הטבעי בין דצמבר 1975 לדצמבר 1976 ל-14,800 נפש ומספר העוזבים הצטמצם יחסית ל-4,300, או ל-29% מהריבוי הטבעי. בהישוב לאחוזים עמד הריבוי הטבעי בחבל זה על יותר מ-3.5%, אולם הגידול השנתי הצטמק ל-2.5% בלבד. תנועת ההגירה מחבל עזה וצפון-סיני היתה חלשה יותר בשנת 1976 בהשוואה ליהודה ולשומרון, הן במספרים מוחלטים והן בנתונים יחסיים. בהשוואה ל-9 השנים הקודמות (1967—1975) חלה, איפוא, עלייה בשנת 1976 הן באחוזי הריבוי הטבעי (2.9%) והן בגידול הדמוגרפי הממוצע ל-9 שנים אלה (1.1%).

סיכום ביניים של עשר השנים האחרונות ביהודה ובשומרון מלמד, כי הריבוי הטבעי הגיע ל-158,300 נפש, אולם מספר העוזבים במרוצת אותו עשור הגיע ל-65,500, כלומר ל-41.4% מכלל המתווספים. בחבל עזה ובצפון-סיני הוסיף הריבוי הטבעי 118,500 נפש, ואילו מספר העוזבים בעשור זה (1967—1976) עמד על 66,900, כלומר 56.5% מכלל המתווספים. הגידול הדמוגרפי השנתי הממוצע ביהודה ובשומרון הסתכם רק ב-1.54%, ובשפלת עזה ובצפון-סיני אפילו בפחות מכך.

על רקע נתונים אלה ניתן לנסח אי אלה קביעות ברורות:

(א) הריבוי הטבעי הנקי הן ביהו"ש והן בחבל עזה לא היה כה גבוה ואימתני כפי שניבאו מומחים שונים בשלהי שנות ה-60. ביהו"ש הוא הגיע ל-0.5% בשנת 1967 ולמכסימום של 3.27% בשנת 1975. בחבל עזה ובצפון-סיני הגיע ערך המינימום ל-0.84% בשנת 1967 ולמכסימום של 3.79% בשנת 1975. הערכים הממוצעים היו נמוכים יותר: 2.6% ביהו"ש ו-2.9% בחבל עזה. בשיעורי הלידות הגולמיים — לא חלו שינויים מהותיים ביהו"ש, והם העידו על מגמת יציבות. לעומת זאת, הסתמנה בחבל עזה מגמת עלייה מובהקת, שהגיעה לרמת מוסלמי ישראל. לוח 2 מלמד על ההתפתחות בתחום זה הן בקרב אוכלוסי "השטחים" והן בקרב מיעוטי ישראל והמיגור היהודי.

לוח 2: שיעורי לידה גולמיים ב"שטחים" בישראל (%)

1976	1975	1971	1970	1968	
4.72	4.49	4.57	4.37	4.43	יהו"ש
5.26	5.07	4.64	4.34	4.30	עזה
	יהודים	נוצרים	מוסלמים	השנה	
	2.42	2.67	5.02	1970	ישראל
	2.50	2.56	4.63	1975	
	2.51	2.55	4.70	1976	

המקורות: ש.ס.ל. 1977, כ"ז/3, ע' 704; כנ"ל, ג/2, ע' 63; כנ"ל, ג/4, ע' 65.

(ב) נתוני הריבוי הטבעי התקווזו באורח משמעותי ע"י תנועת עזיבה והגירה מתמדת. כתוצאה מכך, התאפיין הגידול הדמוגרפי השנתי באיטיות יתרה, ועובדה זו בלטה במפתיע דוקא בחבל עזה ובצפון-סיני, הכולל-כידוע-גם את אוכלוסיית הפליטים הצפופה שבמחנות.

ג) עליית רמת-החיים ב"שטחים" (במונחי ההכנסה הריאלית הפנוייה) עדיין לא בלמה את הרגלי הילודה והיעדר תודעת תיכנון המשפחה. בשלב זה נתונים עדיין שיעורי הילודה הגולמיים במגמת עלייה בחבל עזה, במיוחד, אולם אין ספק, שמגמה זו תיבלם ותיעצר כפי שקרה בשנת 1964 בקרב מיעוטי ישראל. רמת חיים גבוהה יותר כרוכה, בדרך כלל, בבלימת הילודה, וזוהי תופעה כלל-עולמית.

בהתפלגות אוכלוסיית "השטחים המוחזקים" לפי רבדי-גיל אין הבדלים מהותיים בינה לבין אוכלוסיית המיעוטים בישראל. הרובד הגילאי הצעיר (14—0 שנה) מהווה קצת פחות ממחצית אוכלוסיות אלה, או ליתר דיוק — 47.1% מאוכלוסי יהו"ש ו-47.7% מאוכלוסי עזה וצפון-סיני (1976). בקרב מיעוטי ישראל תפס הרובד הגילאי הצעיר 49.3% (52.5% אצל המוסלמים, 48.3% אצל הדרוזים ו-38.2% אצל הנוצרים). ברובד הגילאי הקשיש (+65 שנים) הסתמן שוויון בין מיעוטי ישראל (3.4%) לבין אוכלוסי יהו"ש (3.8%), לעומת 2.6% בלבד בחבל עזה וצפון-סיני. מכאן אנו למדים על אורך החיים הממוצע המוטה כלפי מטה בחבל עזה, אם כי הגיל החציוני זהה כמעט בשלושת החבלים: 15.3 שנים בקרב מיעוטי ישראל, 16 ביהו"ש ו-15.8 בחבל עזה.

לוח 3: ההתפלגות הגילאית ביהו"ש, בעזה ובישראל, 1976 (%)

גילאים	ס"ה	יהו"ש	עזה	מיעוטי ישראל ס"ה	מוסלמים	דרוזים	נוצרים
0—14	47.3	47.1	47.7	49.3	52.5	48.3	38.2
65 +	3.3	3.8	2.6	3.4	2.9	3.6	5.1
הגיל החציוני (שנה)	15.9	16.0	15.8	15.3	14.3	15.7	21.3

המקורות: ש.ס.ל. 1977 לוח כ"ז/3, ע' 704; כנ"ל, לוח ב/26, ע' 51.

בגדלי המשפחות ("משקי-בית") ניכרו ההבדלים כולקמן: ממוצע הנפשות למשפחה בחבל עזה עמד על 6.9 בשנת 1976, מזה — 7.1 בערים ו-6.6 במחנות הפליטים. ביהודה ושומרון נרשם הערך הממוצע של 6.6 נפשות למשפחה, הן בערים והן בכפרים, ואילו בקרב מיעוטי ישראל היה הערך המקביל 6.4 נפשות (6.7 אצל המוסלמים). גם בנושא המשפחות מרובות הצאצאים (+7 נפשות) הובחנו הבדלים, כאשר 51.4% מהמשפחות בחבל עזה השתייכו לקטיגוריה זו, לעומת 50% ביהו"ש, ורק 45.4% ממשפחות בני-המיעוטים בישראל, (אולם 50.4% ממשפחות מוסלמי ישראל). באבחנה נוספת הסתבר במפתיע שאחוז המשפחות מרובות הצאצאים בחבל עזה היה נמוך יותר במחנות הפליטים (48.8% מכלל המשפחות) מאשר בערים ובעיירות (53.7%).

עובדה אחרת, מפתיעה למדי, מתייחסת לרמת צפיפות הדיור בחבל עזה בהשוואה ליהו"ש: הציון צפיפות הדיור ביהו"ש עמד על 3.1 נפשות לחדר לעומת 2.9 נפשות לחדר בחבל עזה. ואילו במחנות הפליטים שבחבל עזה הצטמצם הציון הצפיפות ל-2.8 נפשות לחדר. 6 נפשות ויותר לחדר איפיינו 9.5% מכלל האוכלוסייה ביהו"ש, לעומת 5.3% בחבל עזה ורק 3.7% מכלל אוכלוסיית הפליטים במחנות עזה.

(ב) כוח העבודה וחתך התעסוקה

כוח העבודה האזרחי (מגילאי +14) נמצא במגמת עלייה הן ביהו"ש והן בחבל עזה עד שנת 1974 ועד בכלל. בשנה זו הוא כלל 39.1% מגילאי +14 ביהו"ש ו-33.6% בחבל עזה. שנת 1975 הראתה כבר על ירידה באחוזי כוח העבודה מכלל גילאי +14 בשתי אוכלוסיות אלה. תהליך הירידה נמשך גם בשנת 1976, ועל כך מצביעים הנתונים: 35.4% ביהו"ש ו-33% בחבל עזה. מאלף להשוות מגמות אלה עם נתוני התמורה בקרב מיעוטי ישראל: בשנת 1955 הגיע כוח העבודה של מיעוטי ישראל לשיאו — 45.4% מגילאי +14. משנה זו ואילך חלה ירידה איטית עד לגבולות ה-40% (1974 — 39.7%). במחצית השנייה של שנות ה-70 נמשכה הירידה מתחת למיפלס ה-40% כולקמן: 1975 — 39.2%, 1976 — 38.8%.

במלים אחרות: כוח העבודה האזרחי של מיעוטי ישראל בשנת 1975 (39.2%) השתווה כמעט לכוח העבודה של ערביי יהו"ש בשנת 1974 (39.1%), והיה גבוה ב-4%—3% מכוח העבודה של ערביי עזה וצפון-סיני בשיאו. הסיבות לירידה המתמדת בכוח העבודה של ערביי ישראל היו נעוצות בהטיית התפלגות הגילאים כלפי מטה לרובי גיל צעירים יותר, והשתתפות זעומה של הנשים המוסלמיות והדרוזיות בעיקר בתעסוקה בכוח ובפועל. מסתבר, איפוא, שכוח העבודה ב"שטחים-מוחזקים", שהגיע לשיאו בשנת 1974 והחל לרדת, פיגר ב-20 שנה אחר התהליך המקביל שחל בקרב ערביי ישראל.

לעומת זאת, אחוז המועסקים בפועל מכוח העבודה היה כמעט מלא: בשנים 74—1972 הועסק רוב (98.9%) פוטנציאל העובדים מערביי יהו"ש. האבטלה לא הורגשה כלל ועיקר. גם בשנת 1975, שבה הורגשו כבר פעמי ההאטה במשק, היה שיעור המובטלים מינימלי — רק 1.2%, והוא הדין בשנת 1976. בחבל עזה ובצפון-סיני הצטמצמו מימדי האבטלה לשיעורים מיזעריים — 0.4% ב-1975 ו-0.3% בלבד ב-1976. ראוי להטעים, כי מבחינות אלה טוב יותר היה מצבם של מועסקי "השטחים-מוחזקים" מערביי ישראל, ששיעורי האבטלה שלהם עלו מ-2.8% בשנים 75—1974 עד ל-3.6% בשנת 1976. (במיגזר היהודי בישראל הגיעו מימדי האבטלה ב-1976 ל-1.9%). בסיכומו של דבר, ניתן לציון כי תעסוקה מלאה איפיינה את עובדי "השטחים-מוחזקים" בשנה הקודמת ללא כל בעיות.

לוח 4: מגמות בחתך התעסוקתי 1973—1976 (%)

הענף	יהודה ושומרון		עזה וצפון סיני				
	1973	1974	1975	1976	1973	1974	1975
חקלאות	26.5	29.6	27.4	27.7	29.4	27.7	24.0
תעשייה וזרזות	17.7	16.3	16.6	16.6	16.6	13.0	14.2
בינוי	22.3	22.4	22.6	21.3	16.9	19.3	22.1
מסחר	11.5	11.2	11.8	19.2	13.8	13.5	14.0
תחבורה ותקשורת	4.2	4.1	4.5	4.8	7.2	7.4	7.3
שירותים ציבוריים	12.5	12.2	13.3	13.3	14.9	13.7	13.2
השאר	4.9	4.2	3.7	3.4	4.8	5.4	5.2
ס"ה מועסקים (אלפים)	126.4	137.0	132.5	129.7	68.1	72.9	72.6

המקורות: ש.ס.ל. 1976, לוח כ"ז/21, ע"ע 709—708.

ש.ס.ל. 1977, לוח כ"ז/21, ע"ע 725—724.

החתך התעסוקתי של עובדי "השטחים המוחזקים" הצביע בעליל על בכורתם של ענפי הזקלאות — בגבולות 28%—26% ביהו"ש ו-29%—24% בחבל עזה וצפון-סיני. בארבע השנים האחרונות חל ייצוב בשיעורי התעסוקה החקלאיים ביהו"ש, בעוד שבחבל עזה המשיכו השיעורים לרדת עד שנת 1974. בשנים 76—1975 הסתמנה גם שם מגמת ייצוב. גם בענף הבינוי, שהוא השני בחשיבותו, חלה מגמת התייצבות ביהו"ש, ובשנה האחרונה (1976) חלה ירידת מה (21.3%). בחבל עזה היתה עלייה נמרצת למדי בשיעורי המועסקים בבינוי עד שנת 1975 (22.1%). שנת 1976 סימנה, אולי, את המיפנה, שכן אחוז המועסקים בענף זה החל לרדת (עד 21.6%).

בענפי המסחר ושאר מישקל העובדים יציב בחבל עזה (14%—13%) וביהודה ושומרון (12%—11%), להוציא את שנת 1976, שסימנה עלייה פתאומית בענף זה ביהו"ש. מוקדם עדיין לקבוע אם לפנינו תנודה חד-שנתית או תחילתה של מגמה חדשה. בענפי התחבורה והתיקשורת, בדומה לתחומי השירותים הציבוריים והקהילתיים, לא חלו תנודות משמעותיות בין השנים 1976—1973, לא ביהו"ש אף לא בחבל עזה. מכיון שהאינדקסורים החשובים ביותר לבחינת התמורות האפשריות בחתכי התעסוקה הם ענפי החקלאות והבינוי, ראוי למקד את תשומת הלב אליהם דוק ולברוק את התפלגות מועסקיהם לפי תחומים גיאוגרפיים, היינו — עבודות בשטחים עצמם לעומת תעסוקת-חוץ בישראל. באותה מידה כדאי להשוות את הנתונים הללו עם נתוני ערביי ישראל.

(ג) השוואת ענפי החקלאות והבינוי

ענף החקלאות היה מצוי בירידה מתמדת בחתך התעסוקה של ערביי ישראל: אם בשנת 1954 הועסקו 58.2% מערביי ישראל בחקלאות, הרי שבשנות ה-60 ירדו שיעורי התעסוקה מתחת ל-40%, ומשנת 1970 ואילך — מתחת ל-30%. בשנת 1973 עסקו רק 19.5% מערביי ישראל בחקלאות והענף הגיע לשפל תעסוקה ב-1974 — 13.8% מכלל המועסקים. בשנים 1975 (15.7%) ו-1976 (15.2%) הסתמנה מגמת התייצבות בתעסוקה החקלאית.

גם ב"שטחים המוחזקים" חלה, כאמור, ירידה מתמדת בתעסוקה החקלאית למן 1967 ואילך. קרוב לוודאי, ש-27%—26% מכלל מועסקי יהו"ש בחקלאות ו-24% מכלל מועסקי חבל עזה בענף זה מהווים את ה"סף הנורמלי" של התעסוקה החקלאית בנסיבות הכלכליות והבטחוניות של המחצית הראשונה של שנות ה-70.

לוח 5: התעסוקה בחקלאות ובבינוי בשטחים ובישראל

ב י ש ר א ל (%)					ב ש ט ח י מ (%)					יהו"ש	1970	1972	1974	1976
היתר	בינוי	תעשייה	חקלאות	ס"ה (אלפים)	היתר	בינוי	תעשייה	חקלאות	ס"ה (אלפים)					
12.2	57.2	12.9	17.7	14.7	34.5	8.4	14.6	42.5	99.8					
12.3	56.8	18.6	12.3	34.9	40.2	7.2	14.6	38.0	90.3					
14.0	56.1	19.3	10.6	42.4	40.0	7.0	15.1	37.9	95.0					
17.3	49.6	20.9	12.2	37.1	41.2	10.0	14.9	33.9	92.6					
עזה														
3.4	47.4	8.5	40.7	5.9	47.8	8.5	12.1	31.6	52.9					
4.3	36.0	14.7	45.0	17.5	58.5	4.1	12.6	24.8	46.0					
6.1	46.4	14.8	32.7	26.3	58.9	4.1	12.2	24.8	46.7					
10.1	51.8	18.5	19.6	27.8	35.4	4.6	13.5	26.5	48.3					

המקור: ש.ס.ל. 1977, לוח כ"ז/22, ע' 726.

לוח 5 מאפשר לקיים מעקב רב-שנתי אחר התפלגות מועסקי "השטחים המוחזקים" בחבלי מגוריהם לפי הסיווג התעסוקתי לעומת התפלגותם התעסוקתית בישראל. עבודת המועסקים מהשטחים בישראל היתה מצוייה בקו עליה בין השנים 1973—1968. בשנת 1973 היא הגיעה לשיא — 45.9% מכלל מועסקי "השטחים המוחזקים". משנת 1974 ואילך חלה התייצבות בגבולות 32%—31% מסך מועסקי יהו"ש וחבל עזה, (1974—32.7%, 1975—32.4%, 1976—31.5%). כמובן, שהסתמנו שינויים בין יהו"ש לבין חבל עזה. מ-12.8% מועסקים מיהו"ש בישראל בשנת 1970 עלו השיעורים כדי 31%—28% בשנים 1975—1972. בשנת 1976 ירדו שיעורי המועסקים בישראל ל-28.6%, היינו ל-37,100 עובדים. מחבל עזה ומצפון-סיני הסתמנה העלייה הגדולה בשיעורי המועסקים בישראל עד שנת 1974. (1970—10%, 1971—13.7%, 1972—27.5%, 1973—33.2%, 1974—36%, 1975—35.7%, 1976—36.5%). משנה זו ואילך חלה התייצבות בשיעור התעסוקה בישראל. זו הגיעה לשיאה ב-1976 כאשר 27,800 מועסקים עבדו בישראל, אולם מבחינה יחסית הושג, כזכור, השיא בשנת 1974 (36%). בסיווג התעסוקתי — המשווה בין מועסקי יהו"ש בחבליהם לבין מועסקי יהו"ש בישראל ניכרת חפיפה בעיתוי ובירידה בעיסוק החקלאי, הוא הדין במועסקי עזה, מקום שם התמעטו באורח בולט עובדי החוץ החקלאיים בישראל: מ-40.7% (ב-1975) ועד ל-19.6% (ב-1976).

עיקר הפער בסיווג התעסוקתי התממש בענפי הבינוי: בעוד שרק 10%—7% ממועסקי יהו"ש עבדו בענפים אלה בשני החבלים הללו, הרי שאחוז המועסקים בבינוי בישראל מכלל מועסקי החוץ עבר את מחצית המועסקים (57%—56% בשנים 1970—1974), וירד במיקצת בשנת 1976 (49.6% מכלל עובדי החוץ). אותה מגמה חזרה על עצמה גם בקרב עובדי החוץ העזתיים: ענף הבינוי הווה את מקור התעסוקה העיקרי, בגבולות 52%—46%, להוציא את שנת 1974, כאשר רק כ- $\frac{1}{3}$ מעובדי החוץ העזתיים עסקו בבינוי. מישקלו של ענף זה בחבל עזה עצמו היה שולי: 5%—4% מכלל תעסוקת המקומיים.

מבחינה מספרית מסתבר, כי בשנת 1976 עסקו 32,800 פועלים מ"השטחים-המוחזקים" בעבודות בינוי בישראל (18,400 מיהו"ש ו-14,400 מעזה). לעומת זאת, הצטמצם מספר המועסקים בזקלאות בתחומי ישראל ב-9,975 פועלים, רובם הגיעו מחבל עזה (5,449) ומיעוטם — מיהו"ש (4,526). בסך-הכל עבדו בישראל בשנת 1976 — 64,800 פועלים מ"השטחים-המוחזקים", לעומת 20,600 עובדים בשנת 1970. בשנת 1974 הגיעו לעבודה בישראל 68,700 פועלים, והיה זה מספר השיא עד כה.

ראוי להדגיש, כי ענף הבינוי בישראל לא היה בשום פנים ואופן ענף-תעסוקה ערבי: סך העובדים הישראליים בענף זה הגיע בשנת 1976 ל-86,300, ומהם — 23,400 ערבים ישראליים. כזכור, הגיעה התיגבורת מהשטחים לישראל בענף זה כדי 32,800 עובדים ופחות, היינו 38% בלבד מכלל עובדי הבינוי הישראליים.

(ד) סיכום

כבר בשלב זה ניתן להציג תמונה דמוגרפית ותעסוקתית של אוכלוסיית "השטחים-המוחזקים", המתבססת על העשור הראשון (1967—1976), והמטעימה את ההתפתחויות בשנת 1976.

(א) הגידול הדמוגרפי השנתי הממוצע ביהו"ש ובעזה הינו מתון למדיי עקב תנועת ההגירה והעזיבה, שהיתה יציבה בקלוהיה משנת 1967 ואילך, וככל הידוע לנו — התקיימה מיהו"ש גם בשנות השלטון הירדני. באשר לשיעורי הילודה הגולמיים — לא חלו שינויים משמעותיים ביהו"ש, בעוד שבחבל עזה הם המשיכו לעלות בקצב איטי. ככל המסתבר, צפויים בטווח-ארוך האטה ומיתון בשיעורי הילודה הגולמיים כפועל יוצא מעליית רמת-החיים והנחלת התודעה של תיכנון המשפחה.

(ב) לא נמצאו הבדלים משמעותיים בגודל המשפחות וברוחות הדור (כשה מדד הוא מספר הנפשות לחדר) בין מרכיבי האוכלוסיות ביהו"ש ובחבל עזה. צפיפות הדור במחנות הפליטים שבחבל עזה (בחישובי חציון צפיפויות) היתה נמוכה יותר במפתיע מהערכים המקבילים בחבל עזה וביהו"ש.

(ג) כוח העבודה האזרחי ב"שטחים-המוחזקים" נמצא במגמת עלייה איטית עד שנת 1974. בשנים 76—1975 הסתמנה כבר ירידה, בדומה למגמה השכיחה בקרב ערביי ישראל משנת 1954 ואילך. בשנת 1976 הסתכם אחוז כוח-העבודה של מיעוטי ישראל ב-38.8%, לעומת 35.4% ביהו"ש ו-33% בחבל עזה. יצויין כי גילאי +14 הוו 50.7% מאוכלוסיית מיעוטי ישראל לעומת 52.9% ביהו"ש ו-52.3% בחבל עזה.

(ד) שיעורי האבטלה ב"שטחים-המוחזקים" היו אפסיים בשנים 1975—1972, ומכל מקום — נמוכים יותר בהשוואה לשיעורי האבטלה, הזעומים לכשעצמם, בקרב ערביי ישראל. הוא הדין בשנת 1976 (1.2% ביהו"ש, 0.3% בחבל עזה, לעומת 2.8% (1974—75) ו-3.6% (1976) בקרב ערביי ישראל.

(ה) בהתכים התעסוקתיים ביהו"ש ובעזה ניכרה עדיין בכורתו של ענף החקלאות, חרף ירידתו האיטית (1976: 27.7%—ביהו"ש, 24%—בעזה). ענף הבינוי נותר יציב בחלקו התעסוקתי ביהו"ש (1973—76: 23%—22%), והמשיך בעלייתו בחבל עזה (1973—76: 21.6%—16.9%). אין ספק, שענף זה מהווה את מרכיב "היצוא-התעסוקתי" החשוב ביותר של פועלי "השטחים-המוחזקים" שהועסקו בישראל, וכולל כמחצית מכלל עובדי-החוץ בישראל. אולם הבכורה הכמותית גם בענף זה בישראל נשמרת ע"י עובדי המיגור היהודי.

(ו) השתתפות ערביי "השטחים-המוחזקים" בתעסוקה בישראל לא עלתה על 6% מכוח העבודה הישראלי בפועל. השתתפות זו עלתה בהדרגה בין השנים 1974—1970, ומשנת 1975 החלה לרדת.

לפיכך, יכול המשק הישראלי לתפקד כהלכה גם ללא תיגבורות אלה.

לוח 6: מועסקי "השטחים המוחזקים" בישראל (%)

	1976	1975	1974	1973	1972	1971	1970
א	31.5	32.4	32.7	31.5	27.8	19.2	11.9
ב	5.8	5.9	6.3	5.6	5.0	3.4	2.1

א = אחוז מועסקי "השטחים-המוחזקים" בישראל מכלל המועסקים.
 ב = אחוז מועסקי "השטחים-המוחזקים" בישראל מכלל המועסקים הישראליים.

המקורות לעיבוד: ש.ס.ל. 1977 לוח י"ב/2, ע' 302. כנ"ל, לוח כ"ז/22, ע' 726.

מקורות:

- (1) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — שנתונים סטטיסטיים לישראל ל-1976 (מס' 27) ל-1977 (מס' 28).
- (2) הרבעון הסטטיסטי לשטחים המוחזקים מס' 2, ירושלים 1976.
- (3) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — מיפקד האוכלוסין והדיור 1967, התכונות הדמוגרפיות של האוכלוסיה בשטחים המוחזקים, פירסום מס' 3.
- (4) ישראלי, ע. — מגמות דמוגרפיות כלכליות ב"שטחים-המוחזקים". "האומה" 51/52 ספטמבר 1977, ע"ע 355—364.
- (5) מיפקדת יהודה ושומרון, קצין מטה סטטיסטיקה — סקרי משפחות בשטחים (1969—76), 1976.